

THE IMPACT OF GLOBAL ECONOMIC RECESSION ON THE EUROPEAN UNEMPLOYEMENT

UTJECAJ GLOBALNE EKONOMSKE KRIZE NA NEZAPOSLENOST U EUROPI

MUSTAPIC, Zrinka

Abstract: *This paper analyses the impact of global recession on the level of unemployment in various european countries. Based on recent data ,the paper analyses weaher the Okun's law is applicable during this crisis and what are the consequences of the rigid vs flexible labour market on the way to recovery.*

Key words: *recession, unemployment, Okun's law*

Sažetak: *U radu se analizira utjecaj globalne ekonomske krize na razinu nezaposlenosti u različitim europskim zemljama. Na recentnim podacima pokušava se utvrditi smislenost Okunovog zakona tijekom tekuće ekonomske krize u rezličitim zemljama. Rad također implicira razlike u organizaciji tržišta rada (rigidno i fleksibilno), te posljedice koje će ustroj tržišta rada pojedinih nacionalnih ekonomija imati na vremenski period izlaska iz recentne krize.*

Ključne riječi: *recesija, nezaposlenost, Okunov zakon*

Authors' data: Zrinka, Mustapic, mr.sc., Zagrebačka škola ekonomije i managementa, Jordanovac 110, Zagreb, zrinka.mustapic@zsem.hr

1. Uvod

Započevši u SAD-u, velika svjetska financijska kriza snažno je pogodila najveće svjetsko gospodarstvo koje je još krajem 2007. zapalo u recesiju, a 2008. godine recesija se još produbila da bi svoj vrhunac imala u 2009. godini. U istom razdoblju prosječna stopa nezaposlenosti je porasla sa samo 4.8% u četvrtom kvartalu 2007. godine na 10% dvije godine kasnije, što je bila najveća razina nezaposlenosti od recesije u ranim 1980.-ima.

Usprkos slabom oporavku outputa u 2010. godini, i u trećem kvartalu 2010. godine nezaposlenost ostaje na relativno visokoj razini od 9.6%, [Beaton K, 2010]. Dugoročna nezaposlenost je postala stvarnost i za zemlje koje nisu navikle na slične probleme.

2. Globalna financijska kriza i njezini učinci na nezaposlenost

U usporedbi sa SAD-om mnoge europske zemlje doživljavaju gotovo pa suprotnu situaciju u slučaju utjecaja globalne financijske krize na zaposlenost i nezaposlenost. Stopa nezaposlenosti povećala se za mnogo manji iznos nego što je slučaj u SAD-u, iako su njihove ekonomije iskusile puno veći pad nego u slučaju SAD-a[5]. Najveću je pozornost u tom vremenu privukla Njemačka: Iako je BDP u toj zemlji pao za 4.7% 2009. godine, nezaposlenost je istovremeno rasla 0.2% (sa 7.3% u 2008. na 7.5% u 2009.).

Prosječna stopa nezaposlenosti u eurozoni u to je vrijeme rasla za 1.9% (sa 7.5% u 2008. na 9.4% u 2009.godini). Europske zemlje koje u navedenom razdoblju bilježe najveće udare financijske krize i istovremeni kolaps tržišta nekretnina (Irska, Španjolska i Baltičke zemlje) svjedočile su izuzetno velikom porastu nezaposlenosti (prosječna stopa nezaposlenosti ovih zemalja za razdoblje 2008.-2009. je 7.6%, a dužnička kriza produbit će problem nezaposlenosti i u sadšnjem periodu) [5].

Brojna istraživanja temeljena u osnovi na Okunovom zakonu (veza između kretanja proizvodnje i nezaposlenosti) pretpostavljaju da će nezaposlenost vjerojatno rasti više tijekom recesije nego li se smanjivati tijekom razdoblja ekspanzije[3]. Brojna istraživanja pokazuju asimetrije u djelovanju Okunovog zakona, tj. nelinearnost između razine proizvodnje i nezaposlenosti osobito u razdobljima recesije i ekspanzije. Zemlje koje imaju najveći dugoročni Okunov koeficijent su Španjolska, Kanada, Češka, Francuska, SAD, dok Njemačka, Portugal, Malta i Japan imaju mnogo manji procijenjeni Okunov koeficijent. Te činjenice ukazuju da heterogenost u Okunovom zakonu u različitim zemljama ne reflektira samo razlike na tržištu rada, budući da koeficijent nije uvijek manji u zemljama s jače reguliranim tržištem rada i obrnuto.

Globalna ekonomija se oporavlja od najveće recesije nakon drugog svjetskog rata, ali brzina oporavka se uvelike razlikuje po regijama. Za one nacionalne ekonomije u kojima je financijska kriza imala najjači odjek, oporavak je očekivano spor. U

tom kontekstu očekivano je da će kontinuirano visoke stope nezaposlenosti biti ključni politički izazov tih gospodarstava u sljedećem razdoblju i u konačnici produžiti vrijeme trajanja recesije. Tijekom recesije uzrokovane globalnom financijskom krizom, proizvodnja i nezaposlenost razlikuju se značajno u različitim grupama zemlja.

Dok je primjerice, u Irskoj i Španjolskoj stopa nezaposlenosti porasla za prosječno oko 7.5%, a istovremeno je proizvodnja u npr. Irskoj smanjena za više od 8%, što je samo polovica vrijednosti negativne postotne promjene proizvodnje u Španjolskoj[5].

Istovremeno je njemački pad proizvodnje od 7% uzrokovao gotovo beznačajan porast nezaposlenosti (ali je kompenziran najvećim smanjenjem broja radnih sati u Europi) [5]. Takve različite reakcije upućuju autoricu na zaključak da je osim kolebanja u proizvodnji dinamika nezaposlenosti u različitim zemljama i regijama vođena i institucijama, politikama i internim tržišnim šokovima.

3. Utjecaj tržišta rada na dinamiku nezaposlenosti

U zemljama u kojima je visoka zakonska zaštita zaposlenih, elastičnost nezaposlenosti s obzirom na proizvodnju je veća budući da veći troškovi zapošljavanja i otpuštanja radnika čine otpuštanje radnika tijekom recesije težim, ali i lakše zapošljavanje radnika tijekom razdoblja oporavka. Također, tijekom recesije naknade za nezaposlene ograničavaju potencijal za prilagodbu plaća, što u konačnici dovodi do još većeg gubitka radnih mjesta, dok za vrijeme oporavka postojanje naknada za nezaposlene (beneficija) utječu na veću očekivanu plaću radnika, čime se opet u konačnici ograničava stvaranje novih radnih mjesta.

One ekonomije koje imaju na tržištu rada manji udio privremenih ugovora o radu u odnosu na broj ugovora na neodređeno vrijeme imaju ujedno i manju osjetljivost razine nezaposlenosti na promjenu veličine BDP-a, dakle razina zakonske zaštite zaposlenih je time veća. Također, razlike u fleksibilnosti plaća čine neke nacionalne ekonomije osjetljivije na pad vrijednosti proizvodnje [2]: kolektivna pregovaranja utječu na veći gubitak radnih mjesta (npr. Španjolska gdje je 2009. godine u jeku recesije i vrijeme rasta nezaposlenosti za 7% kolektivno ispregovaran porast plaća za 3%) nego u onim nacionalnim ekonomijama koje imaju fleksibilan sustav plaća (Japan, SAD).

Dakle, zemlje koje imaju rigidno radno zakonodavstvo (među kojima je i Hrvatska) suočavaju se s usporenom i otežanom realokacijom rada na tržištu radne snage (budući da je zbog nefleksibilnog zakonodavstva smanjenje zaposlenosti i porast nezaposlenosti za vrijeme trajanja recesije manje nego u zemljama s fleksibilnijim radnim zakonodavstvom).

Međutim, u fazi oporavka u zemljama sa visokom zakonskom zaštitom zaposlenja poslodavci će biti neskloni zapošljavanju novih radnika i zbog toga je u tim zemljama otežano smanjivanje stope nezaposlenosti koja je ranije narasla pod utjecajem negativnih ekonomskih šokova. Uz rigidno radno zakonodavstvo radnici duže zadržavaju posao gledajući prosječno trajanje radnog odnosa kod jednog poslodavca, no jednom kada ga izgube teže ga ponovno pronalaze, pa je i problem dugotrajne nezaposlenosti izraženiji.

U Hrvatskoj je tijekom 2011. godine udio dugotrajno nezaposlenih osoba (koji traže posao duže od 12 mjeseci) u ukupnom broju nezaposlenih bio viši od 20%, što je visoko iznad prosjeka većine zemalja Europske Unije [5]. Uzrok tako visokog postotka dugotrajne nezaposlenosti autorica vidi u strukturnoj nepodudarnosti ponude i potražnje na tržištu rada. Drugi problem koji je također direktna posljedica postojanja nefleksibilnog tržišta radne snage je postojanje velikog udjela rada u neformalnom gospodarstvu, bez odgovarajućih ugovora o radu.

4. Zaključak

Globalna ekonomija se oporavlja od najveće recesije nakon drugog svjetskog rata, ali brzina oporavka se uvelike razlikuje po regijama: dok se neka tržišta polagano oporavljaju, Europa i dalje ne uspijeva zauzdati negativna konjunktura kretanja.

Promjena stope nezaposlenosti primarno je određena razinom ekonomske aktivnosti u zemlji. U onim nacionalnim ekonomijama koje imaju fleksibilnije tržište rada (niži stupanj zaštite zaposlenih i veći broj ugovora na određeno vrijeme), ovisnost stope nezaposlenosti na promjenu outputa je rasla tijekom recesija snažnije nego u zemljama s rigidnijim zakonodavstvom.

Rigidno radno zakonodavstvo onemogućuje pravovremeno usklađivanje potreba poslodavaca za radnom snagom s obzirom na kretanje poslovnih ciklusa u nacionalnoj ekonomiji, te predstavlja dodatno opterećenje izlasku zemlje iz recesije.

Oporavak tržišta rada koji će s vremenom uslijediti s povećanjem ekonomske aktivnosti tada će biti lakši i brži u zemljama razvijenog tržišta rada, dok u ostalim zemljama možemo očekivati da će dugotrajna nezaposlenost postati strukturalni problem, što u konačnici može dovesti do ozbiljnih političkih i socijalnih problema.

5. Literatura

[1.] Beaton K.(2010) *Time variation in Okun's Law: a Canada and US Comparison*, pristupljeno 15.04.2012. na: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/--emp_elm/---analysis/documents/publication/wcms_170782.pdf

[2.] Cazes S., Veric S.(2011) *Key Lessons from Crisis and Way Forward*, Employment and Quality Jobs, Research Conference International Labour Office,

- Geneva, Italija pristupljeno na:
www.ilo.org/public/english/bureau/inst/download/rc.../sandrine.pdf 19.04.2012.
- [3.] Kitov I.O. (2010) *Okun's Law Revisited: Is there structural unemployment in developed countries?* MPRA Paper 32135 University Library of Munich, Njemačka
- [4.] Pierdzioch C., Rulke J.C. , Stadmann G. (2008) *Do professional economists forecasts reflects Okun's Law? Some evidence fo the G7 countries*, Journal of Business and Economics, Volume 60 (3), P 256-276, Elsevier, Danska
- [5.] <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home> Pristup: 04.05.2012.
- [6.] <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=7567> Pristup: 04.05.2012.

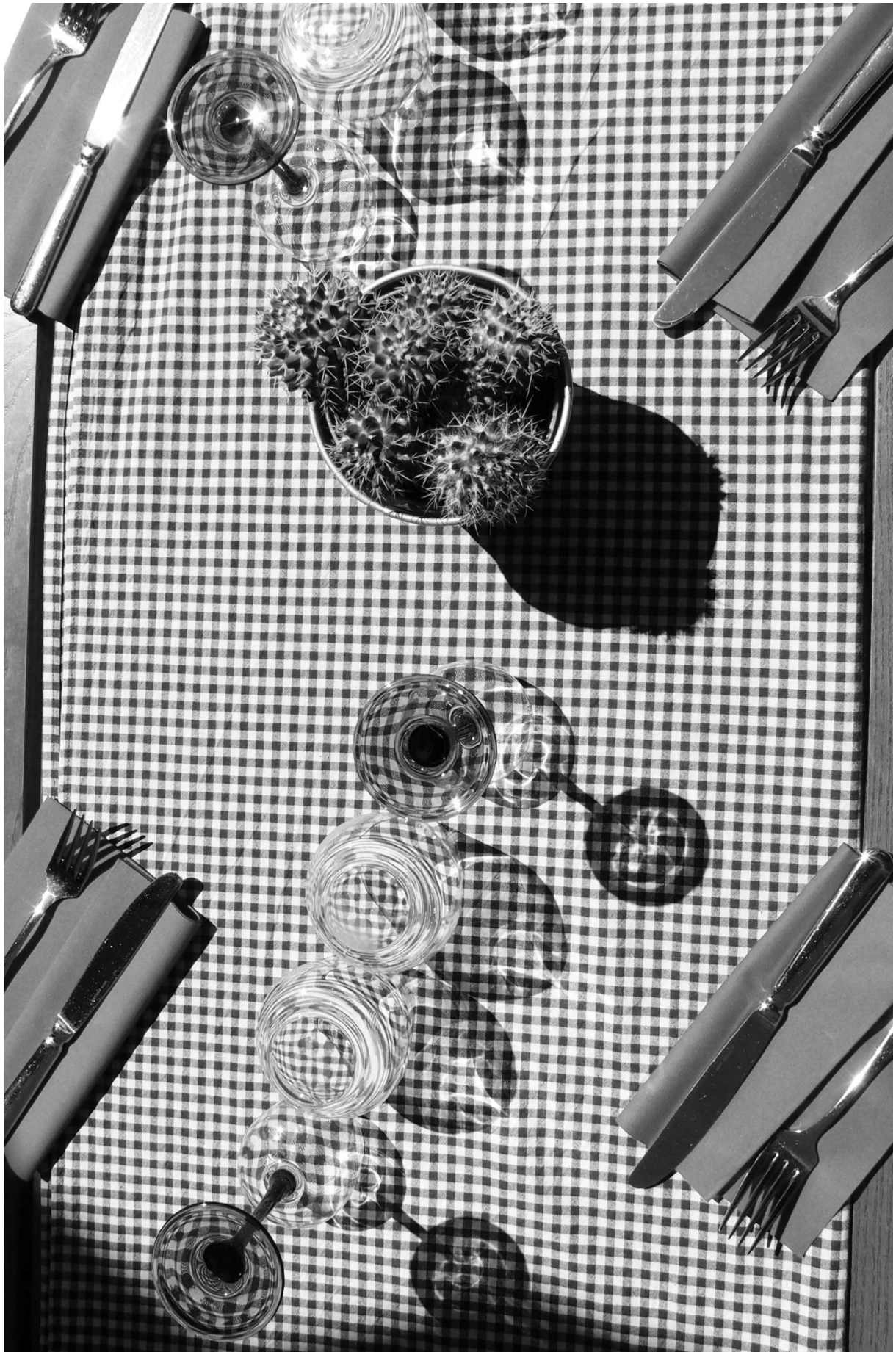

Photo 081. Table / Stol